

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 122/129

DOI: <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2026/14-6/15>

Руслана КОПЕРЛЬОС, канд. філос. наук, асист.

ORCID ID: 0000-0002-4896-2407

e-mail: koperlosr@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СУЧАСНІ ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ ТЛУМАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЛЮДИНИ

Вступ. Концепт "особистість" містить багатоманітність змістовно-сміслових навантажень та пов'язаний із низкою концепцій та підходів до філософсько-методологічного дослідження своїх смислів у межах різних галузей науки.

Методи. Методологічний ракурс, через який відбувалося дослідження дав можливість здійснити спробу опису цілісного уявлення про розуміння людської особистості в сучасній філософії та сучасному науковому дискурсі. Було здійснено переосмислення класичних розумінь цього поняття, як чогось сталого, фіксованого тощо.

Результати. Особистість людини є багатогранним та неоднозначним явищем. Проблема дослідження даного питання полягає в тому, що не існує єдиної концепції, підходу, напрямку, методу та засобу, який би дав чітке та однозначне пояснення, що таке особистість, які її властивості, характеристики тощо. Це поняття є складним та багатограним, адже розуміння людини охоплює поєднання біологічного, соціального, історичного, духовного тощо. Саме тому говорячи про людську особистість маємо на увазі поєднання зовнішнього та внутрішнього, свободи та відповідальності, духовності та релігійності, самоусвідомлення та те, як людину бачать інші, та багато інших факторів.

Висновки. Особистість вважається сутнісною характеристикою людини, яка формується та змінюється впродовж всього життя. Необхідними умовами для повноцінного та гармонійного існування особистості у світі та суспільстві є розуміння різноманітних цінностей, знань, моралі, норм тощо. Але, оскільки центральними поняттями в розумінні та поясненні особистості є такі особливості як "воля", "свобода", "вибір", "відповідальність", "власний досвід" тощо, то сприймання людини як певної особистості з наявністю чи відсутністю конкретних якостей та характеристик може не збігатися з тим як людина позиціонує, ідентифікує, усвідомлює та сприймає себе як особистість відносно світу та інших.

Ключові слова: концепт "особистість", індивідуальність, ідентичність, нелінійна особистість, самоідентифікація.

Вступ

Проблема людини є однією із фундаментальних проблем філософії, яка бере свій початок ще з античних часів. Тлумачення людини охоплює значний спектр її особливостей: індивід, індивідуальність, біопсихосоціальна єдність, духовність, свідомість, самосвідомість, особистість та багато інших. Але, саме поняття особистості є центральним у розумінні людини, адже "особистість" вважається сутнісною особливістю людини.

Термін "особистість" походить від латинського слова "Persona", що в перекладі означає маска. Буквально це означає прояв певних аспектів поведінки людини в якійсь окремій конкретній ситуації (Giles, 2020). Особистістю тут постає людина з індивідуальними рисами характеру, здібностями, можливостями, бажаннями, схильностями, яка володіє мовою, здатністю до трудової діяльності, самостійністю, відповідальністю, розумністю, оригінальністю почуттів, різним емоційно-оцінним спектром тощо. Відповідно можна виділити наступні характерні ознаки особистості, такі як: наявність свідомості та самосвідомості, індивідуальність та унікальність, вибір та виконання різноманітних суспільних ролей (або відмова від деяких з них, наприклад, від ролі сім'янина), вибір та опанування професійною діяльністю (яка не завжди спрямована на корисність суспільству, людству тощо), неповторність перебігу особливостей психічних процесів (почуття, емоції, мислення, сприйняття, уява, інтуїція, увага тощо).

Пояснення людської особистості вже давно займає центральне місце у філософських дослідженнях, і не тільки. Із розвитком психології, біології, соціології, генетики, синергетики, нейронауки та інших, пояснення та методологія дослідження проблеми особистості людини урізноманітнюється.

У сучасній філософії особистість більше не розглядається як сформована сутність людини, не синонімується із метафізичною "душею", "духом", "психікою" тощо. А частіше розглядається як своєрідна, індивідуальна та унікальна сутність людини, як динамічна (багатоаспектна та, іноді навіть суттєва, здатність людини до зміни впродовж життєвого шляху), нелінійна, багатогранна, багаторівнева система/структура, що формується за допомогою біологічних, психологічних, соціальних, культурних, екологічних та інших чинників. "Загалом сучасні природничі науки представляють наукову картину людини як такої, що її природне, біологічне є необхідним складноорганізованим підґрунтям для людської соціальності" (Сидоренко, 2017, с. 31).

Сучасні мислителі розглядають особистість як щось плинне, реляційне та глибоко вбудоване в контекст. Зокрема, дослідження розвитку особистості демонструють, що хоча базові риси та особливості людини зберігають відносну стабільність впродовж життя, вони можуть змінюватися під впливом життєвих подій, зміни соціальних ролей, індивідуального досвіду та багато чого іншого.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати різноманіття сучасних концепцій, підходів та трактувань проблеми особистості людини.

Основне завдання полягає в тому, щоб на основі такого аналізу розглянути особливості концепту "особистість" у контексті сучасної філософії та сучасного наукового дискурсу, також зроблена спроба дати цілісне розуміння людської особистості.

Огляд літератури

Аналіз наукових джерел дослідження показує, що проблема розуміння терміну "особистість" людини містить різноманіття літератури, яка присвячена цій проблемі та її рішенню. Розпочинаючи з античного періоду розвитку філософії це питання так чи інакше піднімалося у роботах майже всіх філософів. Про це свідчить уже те, що на даний час немає єдиного визначення поняття "особистість", яке задовільнило б всіх учених. Більш того, можна говорити про те, що і в сучасному науковому дискурсі можна знайти значний масив літератури на цю тематику.

Тож варто розуміти, що сучасні філософські концепції та підходи до пояснення феномену особистості людини вирізняються не тільки різноманітністю, але й міждисциплінарністю, поєднуючи ідеї психології, соціології, біології, антропології, когнітивних, нейро- та багатьох інших наук. Спільним залишається те, що більшість вчених апелює до розгляду концепту "особистість" не лише як сукупності певних стійких рис, а як багатовимірну, змінну та контекстуально зумовлену систему, що формується у процесі взаємодії з іншими індивідами й особистостями, та із соціальним середовищем (тут можна також розглядати значний вплив економіки, екології, освіти, професійної діяльності тощо).

Методи

У контексті даного дослідження, на основі аналізу пояснень проблеми людської особистості в різні історичні періоди розвитку філософії, здійснений перехід до сучасного розуміння, підходів та методів її дослідження. Адже відповідно до застосування того чи іншого методу та/або методів дослідження концепту "особистість", маємо багатоманіття її пояснень, визначень, характеристик, описів способів формування, основних властивостей, стійкості та плинності певних рис (ба більше, навіть розгляд можливості фіксації стійкості деяких рис впродовж життя людини буде коливатись від дослідження до дослідження в залежності від використаної методології вченого), тощо.

Філософська категорія "особистість" потребує особливості вивчення через застосування філософських та загальнонаукових методів. Дослідження здійснювалось на основі праць українських та західних дослідників.

Результати

У сучасному науковому дискурсі розуміння особистості людини постає міждисциплінарною проблемою і тому охоплює різноманітні теоретичні підходи та емпіричні дослідження. Які здійснили новий внесок у розуміння людської особистості акцентуючи увагу на її внутрішніх процесах самоорганізації, саморозуміння, самоаналізу, саморефлексії, самоусвідомлення, саморегуляції, самореалізації та власного цілепокладання. Особистість розглядається як система, що: постійно взаємодіє не тільки із зовнішнім середовищем, яке регулює поведінку людини відповідно до норм, правил та законів, – це соціальна складова особистості як соціалізованої істоти; керується особистими внутрішніми цінностями, мотивами, цілями, переконаннями та вподобаннями. Таке трактування дозволяє пояснити, чому одна й та сама людина може демонструвати однакові або різні поведінкові реакції в одних і тих самих ситуаціях.

Серен К'єркегор розділив існування людини на два типи, а саме справжнє та несправжнє (Słowiowski, 2024). Несправжнє існування – повна підпорядкованість людини суспільству та його нормам, "життя з усіма", "життя як у всіх", "пливучи за течією", без самоусвідомлення свого власного "Я", унікальності своєї особистості, істинного покликання тощо. Справжнє ж існування є виходом із стану несправжнього: свідомий вибір, самоусвідомлення себе та своїх бажань, уподобань, цілей, цінностей тощо. Саме таке існування К'єркегор називав екзистенцією (цілісне людське існування, що внутрішньо відчувається і сприймається як індивідуально – особистісне, власне буття в його єдності, безперервності, індивідуальності та унікальності). Але таке існування не є для людини як даність, не є вродженим, а є набутих. Для досягнення справжнього існування, на його думку, особистість має пройти декілька стадій, які є необхідними для того, щоб досягнути існуючу істину та реальне буття. Кожен етап життя відрізняється один від одного та має власну динаміку розвитку, а важливим компонентом тут є те, що щоразу людина стикається із вибором (свобода для цього є однією із основних компонентів особистості). Адже людина здатна діяти, взаємодіяти та реагувати на ситуацію відповідно до контексту (проаналізувавши перспективи та наслідки), іноді керуючись власними бажаннями, іноді тим, що від неї очікують інші. Але при цьому людина здатна зберігати загальну цілісність своєї особистості. Тобто, особистість не завжди є такою якою вона себе проявляє, адже здатна приховувати або проявляти власні цілі та бажання відповідно до конкретних ситуацій. Фактично передбачити реакцію або поведінку людини майже не можливо (в межах синергетичного підходу таке передбачення в принципі не можливе). По суті ми не можемо бути впевнені, що знаємо справжню особистість людини.

Поняття "особистість" має багатогранний характер і розглядається у філософії через призму різних поглядів та інтерпретацій. Серед багатоманітності визначень поняття "особистість" можна виділити таке: "особистість – аспект внутрішнього світу людини, що характеризується унікальністю та відкритістю; реалізується в самопізнанні та самостворенні людини та об'єктивується в артефактах культури... Маслоу визначає особистість як здатність людини до самоактуалізації. Він розуміє самоактуалізацію не просто як стихійне зростання, а як самопізнання, саморефлексію, що ведуть до плідної самотворчості" (Кирилова, 2002, с. 457–458).

Історико-філософське дослідження терміну "особистість" дає різноманіття його тлумачень. Розглянемо деяких представників цієї проблематики. Рене Декарт розглядав особистість через призму розуміння свідомості. Томас Гоббс в основу розуміння особистості брав свободу. Джон Локк ототожнював особистість із самосвідомістю. Для Імануїла Канта окрема людина як особистість є свободним суб'єктом виконання морального обов'язку, але вона детермінована природними та соціальними закономірностями. Ключовим у розумінні особистості для Артура Шопенгауера та Фрідріха Ніцше була воля. Незважаючи на таке різноманіття поглядів, спільною залишається ідея унікальності та індивідуальності особистості людини, її здатності до самосвідомості, постійного розвитку, саморозвитку та зміни. Це створює теоретичне та практичне підґрунтя для сучасних досліджень людської особистості та визначає множинність напрямів, концепцій та підходів подальшого наукового пошуку.

Частіше за все особистість розглядається як феномен, що соціально та індивідуально зароджується, формується та перебуває в процесі становлення. В основі якого лежить роль спадковості, сімейних зв'язків, мови, культури, цивілізації, досвіду та власної інтерпретації, що є основою для формування ідентичності людської особистості.

Більш того особистість постає як процес постійного формування сенсу власного життя, досвіду, спостереження, сприймання, аналізу, тощо, що здійснюється у взаємодії з соціальним, екологічним та іншими середовищами.

Формування особистості не має єдиного джерела, адже на це може впливати ряд критеріїв та факторів, таких як:

- особистісний або ідентичність. Розуміння, розвиток, вдосконалення своєї унікальності та індивідуальності відносно інших разом із власними переконаннями, цінностями, вподобаннями, ідеалами, ідеями, інтелектуальними здібностями, тощо. Сюди також можна віднести власний життєвий досвід (розпочинаючи з раннього дитинства), особистісні властивості (внутрішні невід'ємні особливості кожної окремої людини, які дозволяють ідентифікувати та відрізнити себе від інших та/або встановлювати свою схожість чи подібність із іншими), середовище (сім'я, колеги, друзі, суспільство, релігійні спільноти і т.д.) в якому перебуває людина, та власний вибір (або його відсутність), який може бути скерований навіть власною упередженістю та догматизмом;

- біологічний або генетика. Це не тільки здатність адаптуватися до різних подій та ситуацій, але й специфіка емоційного, розумового, здібнісного та інших аспектів. Вчені розглядають також важливість спадковості та вроджених здібностей людини;

- соціальний, який охоплює комунікаційні навички, взаємодію з іншими особистостями, спостереження, навчання та інші соціальні дії. Людина засвоює норми, цінності, соціальні устої, правила, моделі поведінки, ритуали та багато чого іншого;

- культурний, який впливає на формування моральних цінностей, власної самоідентифікації себе як особистості, що належить певній культурі та є її носієм, тощо;

- психологічний, який поєднує чотири попередні через різні особистісні психологічні фактори. Тут вважається, що особистість виникає та формується у результаті безперервних розумових та психологічних процесів (Roberts, & Yoon, 2022), які інтерпретують досвід, регулюють та контролюють емоції, почуття, тощо. Саме тому особистість залишається здатною змінюватися через рефлексію, саморефлексію, освіту, навчання, новий досвід, нові знайомства, знання, хобі та багато іншого. Психологічний фактор охоплює низку індивідуальних особливостей та станів. Наприклад, характер, темперамент, усвідомлення почуттів, контроль емоцій, мотивація та багато інших. Більш того, доведено, що індивідуальні характеристики особистості можуть бути пов'язані зі станом фізичного та психічного здоров'я людини, професійною успішністю (навіть вибором професії), статусом та рівнем її задоволеності життям, якістю (або відсутністю) різних особистісних стосунків та багато іншими факторами. Це показує важливість практичної націленості на дослідження проблеми особистості;

- філософський. Цей фактор впливає на те, як особистість сприймає, відчуває, уявляє, розуміє світ, інших, себе та своє місце в світі й серед інших. Саме тут здійснюється: формування не просто особистості людини, але й її світогляду, який теж змінюється, розширюється, переосмислюється, тощо, впродовж усього життя; здійснюється рефлексія та саморефлексія; розуміння та переосмислення цінностей (та загалом розуміння, що таке цінності), моралі, справедливості, добра, краси тощо;

- та багато інших критеріїв та факторів. Але всі вони так чи інакше мають певну спільність з перерахованими вище.

Саме тому варто розуміти, що на утворення та розвиток особистості впливають різноманітні чинники, як внутрішні, так і зовнішні. Їхнє розуміння дає уявлення про те, що особистість формується під впливом значної кількості факторів, наприклад, таких як: генетика, виховання, власний досвід, культура, соціальні умови, свідомість, самосвідомість та багато інших. У цьому контексті розуміємо, що сприймання себе як певної особистості з наявністю унікальних та індивідуальних рис, властивостей, поглядів тощо залежить не лише від внутрішніх факторів, але й від зовнішніх, які постійно змінюються. Тому, наприклад, такі риси, як інтроверсія чи відкритість, не просто наявні чи відсутні в людини, але й постійно формуються та реформуються через досвід, мову, культуру, соціальні ролі та інше.

Фактично різні сучасні філософські підходи та концепції наголошують на постійному становленні людської особистості, а не на її сталості. Більш того, сучасна наукова постнекласична раціональність розглядає таке становлення нелінійним, а не лінійним чином. Тому варто говорити, що результати внутрішніх або зовнішніх впливів на формування особистості можуть бути непередбачуваними. "Говорячи про нелінійність особистості мається на увазі, що це активний суб'єкт відношення "Людина – Суспільство – Світ", який здатен до самоорганізації, саморозвитку, саморегуляції, самоаналізу та самореалізації, що здатен обирати серед множини можливостей та можливих сценаріїв розвитку, найбільш бажаний або пріоритетний сценарій" (Коперльос, 2021, с. 28–29).

Сучасні філософські концепції розглядають людей та людську особистість не як щось статичне, а як постійний розвиток та саморозвиток, зміну тощо. Навіть якщо говорити про те, що особистість є певним особливим людським началом, то варто розуміти, що вона змінюється, розвивається за допомогою вибору, дій тощо людини впродовж життя. Наприклад, такі мислителі, як Поль Рікер та Чарльз Тейлор, вважають, що люди конструюють ідентичність через наратив – пов'язуючи минулий досвід, теперішні дії та майбутні прагнення у цілісну життєву лінію. Така ідея апелює до того, що особистість створює сенси, а не керується ними. Тобто особистість це не про те ким є людина, а як вона інтерпретує себе та своє життя, а також показує це іншим. Саме тому особистість формується не тільки завдяки зовнішнім та внутрішнім факторам, але й за допомогою того як вона ці фактори розуміє та втілює (Рікер, 2002).

У сучасній філософії існує низка підходів та концепцій розуміння особистості людини, ось деякі з них:

1. **Персоналізм.** Розглядає сутність людини через особистість, а не через біологічні та фізіологічні характеристики. Наприклад, Еммануель Муньє та Борден Паркер Боун, стверджували, що особистість визначає, ким ми є на найглибшому рівні, ніж наше тіло, соціальні ролі чи ярлики. Дослідити людину не можна розклавши її на частини, адже кожна особистість є неповторною, унікальною та цілісною. Оскільки особистість включає самосвідомість, тобто людина усвідомлює та знає себе як "Я", та свободу (здатність вибирати та формувати своє життя), то, на думку персоналістів, люди не повністю визначаються зовнішніми силами, а активно беруть участь у власному розвитку. Саме тому варто розглядати особистість як таку, що має моральну та духовну глибину, здатність до формування та розуміння цінностей, таких як істина, справедливості, відповідальності, творчості тощо. І саме це є центральним для сприймання, ким є особистість і тим, що вона здатна змінитись, бо вона зростає, формується вибором, досвідом, які з плином часу можуть змінюватися, саме через це не варто говорити, що особистість є фіксованою або формування її є завершеним. У межах такого підходу людську особистість потрібно розуміти як вільний, самосвідомий, духовний

та морально значущий центр досвіду – те, що не можна звести лише до пояснення біології, психології, соціології та інших галузей науки.

2. **Фрейдизм.** На відміну від персоналізму цей підхід акцентує увагу на фізіологічних та біологічних факторах розвитку, функціонуванню, формуванню та розумінню особистості людини. Зигмунд Фройд розглядав особистість людини, як таку що формується на основі взаємодії трьох рівнів психіки. Як відомо, це "Воно" (Id) – інстинкти, бажання, принцип задоволення, – біологічний фактор; "Я" (Ego) – принцип реальності, – раціональний фактор; "Над-Я" (Super-ego) – мораль, норми, – соціальний фактор, який, до речі, у Фрейда носить не позитивний відтінок у формуванні особистості людини та сприйманні себе як "нормальної" та "здорової". Більш того ключовим етапом у формуванні особистості людини є дитинство (фіксації або не вирішені конфлікти) – ранній досвід (Фройд, 2008).

На протидію природньому біологічному несвідомому Фрейда, Карл Юнг додає до нього і соціальні елементи (культура, суспільство тощо) вважаючи, що саме таке несвідоме є вищим проявом особистості людини, адже свідомі дії ми здатні контролювати. Ще одним із представників цього підходу можна вважати Еріха Фромма, який представляє антропологічно-гуманістичний характер людини та особистості. Тобто крім біо- та соціофакторів особистості людини охоплює альтруїзм та любов, що є ключовими у прояві свободи людини.

3. **Екзистенціалізм.** Охоплює також і феноменологічну традицію для розуміння особистості, включає важливість свободи, самоінтерпретації та життєвого досвіду. Тут особистість розглядається як така, що на основі своїх особливостей та властивостей не просто існує, а робить вибір, взаємодіє зі світом та іншими відповідно до законів та обмежень, які їй надає суспільство. Але, центральна проблема полеміки між свободою та відповідальністю тут залишається. Особистість у цьому сенсі – це те, що ми активно формуємо через вибір та зобов'язання. Однак деякі мислителі схильні інтерпретувати баланс свободи з обмеженнями, такими як біологічні, соціальні та історичні, і не тільки, які впливають на наш вибір та можливості. Фактично саме свобода та відповідальність може дати більш чітке розуміння людини як особистості та, власне, розуміння себе як особистості. "Відповідальність кожної людини за себе, своє життя в умовах суспільних невизначеностей, людині треба зберегти власну цілісність, забезпечити внутрішнє упорядкування, розвивати свої сильні сторони, позитивно ставитися до життєвих труднощів, бачити себе у перспективі..." (Злобіна, 2013, с. 173).

Але, на протидію таким поглядам, деякі розробки в нейронауці (такі як Жан-П'єр Шанже, Річард Девідсон), а саме пластичність мозку та розподіленої природи пізнання впливають на те, що особистість краще розуміти як закономірність, що виникає з нейронних процесів. Суть в тому, що в такому випадку відпадає розуміння власного "Я", яке є свідомим "контролером" людини. А це порушує питання про діяльність та відповідальність. Тобто якщо особистість формується факторами, що знаходяться поза свідомим контролем, то чому і як люди можуть нести відповідальність за свої схильності, вподобання та переконання?

4. **Релятивізм.** Особистість тут розглядається через ідентичність, яка створюється спільно із впливом зовнішніх факторів та інших. Тобто ідентичною особистість є не внутрішньо ізольованою, а сформованою за допомогою мови, соціальних ролей тощо з іншими. Більш того особистість може суттєво змінюватися, зберігаючи при цьому відчуття себе, що пропонує гнучку, а не жорстку модель ідентичності.

Стосовно взаємодії з іншими особистість може проявляти себе декількома способами: бути відчуженою від маси, бути розчиненою у масі, бути частково в масі та з масою (орієнтація на цінності, духовну культуру релігію тощо).

5. **Нелінійний та синергетичний підходи.** Сформовані на ідеях синергетики та нелінійних систем ці підходи дають сутнісно нове розуміння людини та особистості, як динамічних, нелінійних, самоорганізаційних, саморегульованих систем з непередбачуваною поведінкою та розвитком. В межах таких підходів "поняття особистості є надзвичайно актуальним для розуміння кардинальної трансформації класичного розуміння особистості, яка потребує врахування синергетичних принципів її самоорганізації як відкритої системи, а дослідження питання саморозвитку особистості саме у контексті синергетичної парадигми дасть змогу включити уявлення про важливість зовнішніх і внутрішніх, економічних, екологічних, соціальних, політичних, освітніх тощо потреб людини, важливість яких відповідно до пріоритетності особистість сама обирає для себе" (Коперльос, 2022, с. 10).

6. та багато інших.

Отже, сучасна філософія все більше визнає наративний вимір особистості. Який є не просто описовим, бо активно намагається сформувати те, як люди бачать себе та як вони діятимуть у майбутньому. Особистість у цьому сенсі стає постійним "проектом" самоінтерпретації, самоідентифікації тощо, на який впливають пам'ять, уява, соціальні та інші зв'язки, а не готовим "вразком".

Дискусія та висновки

Таким чином можна спостерігати, що сучасні філософські підходи та концепції розуміння людської особистості по суті відкидають спрощені, одновимірні, лінійні моделі на користь складних та нелінійних. Особистість розуміється як динамічна, самоорганізаційна, непередбачувана, унікальна, індивідуальна, переплетена з питаннями ідентичності, діяльності, свободи, відповідальності, сенсу, справжності тощо система / структура. В основі вже лежить питання не "Хто така людина?", а "Як і чому людина змінюється з плином часу?", "Чи можна передбачити трансформації людини?", "Як і чому різні події впливають або взагалі не зачіпають формування особистості?" та низка інших питань. Саме це і дає можливість для подальших міждисциплінарних досліджень даної проблематики.

Більш того ускладнення, які з'являються із плином часу теж впливають на переосмислення цієї проблематики. Так, наприклад, цифрове життя відкрило нові питання щодо розуміння та пояснення поняття "особистості": онлайн-ідентичності, "аватарки" профілю, алгоритмічне профілювання тощо ускладнюють традиційні уявлення про те, ким є конкретна людина. Адже користувачі можуть представляти кілька версій себе на різних платформах, розмиваючи межу між автентичною ідентичністю, самореалізацією тощо. Тому постає нова проблема розуміння, чи є цифрові вираження продовження особистості, чи абсолютно новими формами індивідуальності, чи зовсім або частково не відповідають сутності особистості людини. Ще більш дискусійною постає проблема дослідження особистості через розуміння "Людина – Свідомість – Самосвідомість – Особистість – ШІ".

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Злобіна, О. (2013). *Соціальна регуляція поведінки в умовах суспільної нестабільності*. К.: Інститут соціології НАН України. https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2013/soc_regulation.pdf
- Рікер, П. (2002). Сам як Інший. К.: Дух і Літера.
- Сидоренко, Л. (2017). Людина як складність: проблема тілесності. *Людина в складному світі*. Суми: Університетська книга, 31–46. http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/humen_2017_.pdf
- Кирилова, С. (2002). *Особистість*. *Філософський енциклопедичний словник*. Київ: Абрис (с. 457–458). <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011096>
- Коперльос, Р.Ю. (2021, листопад 18). Людина як нелінійна особистість. *Людина у світі духовної культури*. Філософські, культурологічні, морально-естетичні та релігійні виміри буття людини у світі. Збірник тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 27–29. <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/22321>
- Коперльос, Р.Ю. (2022). Розуміння нелінійності особистості в постнекласичній раціональності. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (34), 9–12. <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i34.1068>
- Фройд, З. (2008). Три нариси з теорії сексуальності. *Психологія і суспільство*, 4(34), 45–91. <https://file.lib.in.ua/pdf/freud-sigmund-try-narysy-z-teorii-seksualnosti.pdf>
- Giles, D. C. (2020). A Typology of Persona as Suggested by Jungian Theory and the Evolving Persona Studies Literature. *Persona Studies*, 6(1), 15–29. <https://doi.org/10.21153/psj2020vol6no1art997>
- Roberts, B. W., & Yoon, H. J. (2022). Personality psychology. *Annual Review of Psychology*, 73, 489–516. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-020821-114927>
- Stowikowski, A. (2024). Kierkegaard's Theories of the Stages of Existence and Subjective Truth as a Model for Further Research into the Phenomenology of Religious Attitudes. *Philosophies*, 9(2), 35. <https://doi.org/10.3390/philosophies9020035>

References

- Freud, Z. (2008). Three Essays on the Theory of Sexuality. *Psychology and Society*. No. 4 (34), 45–91. [in Ukrainian]. <https://file.lib.in.ua/pdf/freud-sigmund-try-narysy-z-teorii-seksualnosti.pdf>
- Kirilova S. (2002). Personality. *Philosophical Encyclopedic Dictionary*. Kyiv: Abrys, 457–458. [in Ukrainian] <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011096>
- Koperlos, R.Yu. (2021, November 18). Man as a Nonlinear Personality. *Man in the World of Spiritual Culture*. Philosophical, Culturological, Moral-Aesthetic and Religious Dimensions of Human Being in the World. Collection of Abstracts of the V All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Higher Education Students and Young Scientists. Rivne: National University of Water Management and Environmental Management, 27–29. [in Ukrainian] <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/22321>
- Koperlos, R.Yu. (2022). Understanding the Nonlinearity of Personality in Post-Nonclassical Rationality. *Current Problems of Philosophy and Sociology*, (34), 9–12. [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i34.1068>
- Ricker, P. (2002). *The Self as Other*. K.: Spirit and Letter. [in Ukrainian].
- Sydorenko, L. (2017). Man as complexity: the problem of corporeality. *Man in a complexity world*. Sumy: University book, 31–46. [in Ukrainian]. http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/humen_2017_.pdf
- Zlobina, O. (2013). *Social regulation of behavior in conditions of social instability*. Kyiv: Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine. [in Ukrainian]. https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2013/soc_regulation.pdf
- Giles, D. C. (2020). A Typology of Persona as Suggested by Jungian Theory and the Evolving Persona Studies Literature. *Persona Studies*, 6(1), 15–29. <https://doi.org/10.21153/psj2020vol6no1art997>
- Roberts, B. W., & Yoon, H. J. (2022). Personality psychology. *Annual Review of Psychology*, 73, 489–516. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-020821-114927>
- Stowikowski, A. (2024). Kierkegaard's Theories of the Stages of Existence and Subjective Truth as a Model for Further Research into the Phenomenology of Religious Attitudes. *Philosophies*, 9(2), 35. <https://doi.org/10.3390/philosophies9020035>

Отримано редакцією журналу / Received: 20.03.26

Прорецензовано / Revised: 20.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 27.04.26

Опубліковано / Published: 30.05.26

Ruslana KOPERLOS, PhD (Philos.), Assist.

ORCID ID: 0000-0002-4896-2407

e-mail: koperlosr@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

MODERN PHILOSOPHICAL CONCEPTS OF INTERPRETING HUMAN PERSONALITY

Background. The concept of "personality" contains a diversity of semantic meanings and is associated with a number of concepts and approaches to the philosophical and methodological study of its meanings within various fields of science.

Methods. The methodological perspective through which the research was conducted made it possible to attempt a description of a holistic view of the understanding of human personality in contemporary philosophy and modern scientific discourse. A reinterpretation of classical understandings of this concept as something stable and fixed was carried out.

Results. Human personality is a multifaceted and ambiguous phenomenon. The problem of studying this issue lies in the fact that there is no single concept, approach, direction, method, or means that would provide a clear and unambiguous explanation of what personality is, what its properties and characteristics are, and so on. This concept is complex and multidimensional, since understanding a human being involves a combination of biological, social, historical, spiritual, and other dimensions.

That is why, when speaking about human personality, we mean a combination of the external and the internal, freedom and responsibility, spirituality and religiosity, self-consciousness and how a person is perceived by others, as well as many other factors.

Conclusions. Personality is considered an essential characteristic of a human being, which is formed and changes throughout life. The necessary conditions for the full and harmonious existence of a personality in the world and society include an understanding of various values, knowledge, morality, norms, and so on. However, since central concepts in understanding and explaining personality include such features as "liberty", "freedom", "choice", "responsibility" and "personal experience" the perception of a person as a certain personality – with the presence or absence of specific qualities and characteristics – may not coincide with how the person positions, identifies, understands, and perceives themselves as a personality in relation to the world and others.

Keywords: the concept of "personality", individuality, identity, nonlinear personality, and self-identification.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.